

Zamojska, Dorota

Ile było tomów "Roczników Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk"?

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 62 - 63, 40-41

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ILE BYŁO TOMÓW „ROCZNIKÓW TOWARZYSTWA KRÓLEWSKIEGO WARSZAWSKIEGO PRZYJACIÓŁ NAUK”?

Wydawane przez Towarzystwo Królewskie Warszawskie Przyjaciół Nauk „Roczniki” obejmują – według powszechnego przekonania – 21 tomów (lata wydania 1802–1830). Tymczasem katalog BUW wyszczególnia tom 22. Na fiszce katalogowej dodano opis „Atlas do Roczników” i datę wydania rok 1831. Według autorów bibliografii zawartości „Roczników”¹ w ten sposób skatalogowany został atlas do *Ziemiorództwa Karpatów...* Stanisława Staszica, stanowiący dodatek do tomu 7. i 8. „Roczników”. Cytują również jego opis: „Carta geologica totius Poloniae, Moldaviae, Transilvaniae et partis Hungariae et Valachiae. Inventa per Staszic anno 1806, Hoffman delineavit, Frey sculpsit”, kart 4. Zwracam uwagę na zastanawiający w opracowaniu bibliograficznym brak daty wydania. Współczesny badacz nie jest już w stanie owego opisu potwierdzić, gdyż w roku 2001 magazyn BUW zwraca zamówienia na 22 tom „Roczników” z informacją, iż książka ta zaginęła². Bibliografia Polska Estreichera faktycznie odnotowuje jako dodatek do 7. i 8. tomu „Roczników” atlas (bez dalszego jego opisu przy wyszczególnianiu zawartości tomów). Wspomniane tomy ukazały się – odpowiednio – w latach 1811 i 1812. Atlas o tytule cytowanym przez Michałowicz i Gutrego wedle Estreichera miał być opublikowany w roku 1816. Dlaczego więc bibliotekarz w BUW wpisał na karcie katalogowej błędną datę wydania? I to tak szczególną datę jak rok 1831? A może w tym rewolucyjnym roku dodrukowano atlas, a nie zdążono go już rozprowadzić? W aktach Towarzystwa nie znalazłam potwierdzenia tej tezy, jednak – jak wiadomo – akta TWPN z okresu powstania listopadowego nie są już kompletne. Wydarzenia polityczne odciągały uwagę uczonych członków Towarzystwa, wiadomo, że jego działalność

¹ Helena Michałowicz, Czesław Gutry, *Roczniki Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk 1802–1830. Bibliografia Zawartości*. Wrocław 1967. Sprawa atlasu omówiona jest we wstępie.

² Na karcie katalogowej znajduje się adnotacja, iż w 1960 r. Atlas jeszcze był. Mieli go również w ręku autorzy bibliografii zawartości „Roczników...”.

była już ograniczona, a dbałość o jej odbicie w aktach – również niewielka. Po upadku powstania członkowie Towarzystwa starali się raczej zatrzeć ślady aktywności tej szacownej instytucji w rewolucyjnych warunkach. Starano się dowieść całkowitej apolityczności Towarzystwa, upatrując w tym szansę na jego ocalenie. Część akt ukryto, w tym właśnie te dotyczące roku 1831. Odnaleziono – czy wszystkie? – dopiero po II wojnie światowej w schowku w murach Obserwatorium Astronomicznego w Warszawie. Nie wszystkie dobrze zniosły te konspiracyjne warunki przechowywania. Trudno więc mówić dziś o pełnym odtworzeniu obrazu działalności – również wydawniczej – Towarzystwa w roku 1831.

Wyjaśnienia wątpliwości, jak sądzę, szukać należy w St. Petersburgu. Tam bowiem trafiły zasoby biblioteki TPN, jak również książki, które Towarzystwo przechowywało w schowku w gmachu Pałacu Staszica oraz na składzie w księgarniach – przeznaczone do sprzedaży. Zachowany w Dziale Rękopisów BUW wykaz skrzyń wysłanych z Warszawy do St. Petersburga 8/20 kwietnia 1834 r.³, zawierających książki i rękopisy ze zbiorów Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Uniwersytetu Warszawskiego, wymienia pod nr 233 pudło nr 11, oznakowane: SLV, N.233/120, Libri Supplem nov. No XIII/II, zawierające 321 tomów, w tym 202 egzemplarze atlasów do „Roczników TWP” i 119 egzemplarzy *Dzieł* Staszica. Wspólne spakowanie tych ksiąg potwierdzałoby, iż chodziło o atlas do *Ziemiorództwa*, chociaż nie rozstrzyga sprawy daty wydania. Może odnalezienie owych 202 wywiezionych atlasów pozwoliłoby rozproszyć wszelkie wątpliwości.

Dorota Zamojska
Archiwum PAN w Warszawie

³ Dział Rękopisów BUW, KRSW akc. 3017, k. 427. Wykaz (w języku rosyjskim) podpisany jest przez bibliotekarza Pawła Zaorskiego.